

MODELLEN en MODELLENRECHT

In deze uitleg komen de volgende vragen aan de orde:

1. Wat is een model?
2. Wanneer komt het uiterlijk voor modelbescherming in aanmerking?
3. Wat is het nieuwheidsvereiste bij modelregistratie?
4. Wat is eigen karakter?
5. Kan eenzelfde model met een andere gebruiksfunctie ook worden gedeponeerd?
6. Waarom moet een model geregistreerd worden?
7. Wanneer komt het uiterlijk niet voor modelbescherming in aanmerking?
8. Wat is een enkelvoudig en een meervoudig model?
9. Wat is de geldigheidsduur van een modelregistratie?
10. Kan een model worden overgedragen?
11. Kan een model in licentie worden gegeven?
12. Wie is de houder (eigenaar) van een model?
13. Wat is de beschermingsomvang van een modelrecht?
14. Kunnen modelrechten en auteursrechten samenvallen?
15. Moet een model beschermd worden in elk exportland?
16. Hoe kan een model in het buitenland beschermd worden?
17. Wat is een Internationale Registratie?
18. Wat is een Europese Registratie?
19. Wat zijn de voordelen van een Europese Registratie?
20. Wat is het niet-geregistreerde Europese model?
21. Wat is het 'recht van voorrang' bij modeldepot?

1. Wat is een model?

Een model is het uiterlijk van een voortbrengsel of een deel ervan.

Bij modellen gaat het dus over de vormgeving van twee of driedimensionale voorwerpen, zoals meubels, apparaten voor huishoudelijk gebruik, kleding, verpakkingen en sieraden maar ook bijvoorbeeld logo's en websites.

2. Wanneer komt het uiterlijk voor modelbescherming in aanmerking?

Het model moet om bescherming te kunnen genieten nieuw zijn en een eigen karakter hebben. Het is dus geen vereiste dat het uiterlijk origineel is of mooi (dit zijn subjectieve begrippen). Om je modelrecht in te kunnen roepen moet je het model echter wel hebben ingeschreven bij het Benelux Modellenbureau.

3. Wat is het nieuwheidsvereiste bij modelregistratie?

Er ontstaat geen recht als het gedeponeerde model geen nieuwheid bezit. Een model is nieuw volgens deze wet indien er geen identiek model aan het publiek beschikbaar is gesteld. Modellen worden als identiek gezien indien de kenmerken van beide modellen slechts in onbelangrijke details verschillen. Op dit nieuwheidsvereiste bestaat één uitzondering. De modelhouder kan zijn model nog deponeren één jaar nadat het model is openbaar gemaakt. Dit wordt wel de zogenoemde "terme de grace" genoemd.

4. Wat is eigen karakter?

Een model heeft een eigen karakter wanneer de algemene indruk van het model verschilt met de algemene indruk van de reeds aan het publiek te beschikking gestelde modellen.

5. Kan eenzelfde model met een andere gebruiksfunctie ook worden gedeponeerd?

Tot 1 december 2003 gaf het modellenrecht bescherming aan het uiterlijk van een bepaald voortbrengsel met een gebruiksfunctie en wel voor die specifieke gebruiksfunctie. Was bijvoorbeeld het model van een bepaald type auto door iemand als speelgoedauto geregistreerd, dan kon hij met zijn modelrecht niet optreden tegen iemand die hetzelfde model als kinderkappersstoel gebruikte. Tegenwoordig geeft een modelregistratie bescherming ongeacht de gebruiksfunctie. Een depot van een bepaald type auto dekt nu zowel de speelgoedauto als de kinderkappersstoel.

6. Waarom moet een model geregistreerd worden?

Door een depot van (enkele afbeeldingen van) het model verkrijgt de modelhouder een exclusief recht op het gebruik van het model voor de gehele Benelux en kan hij zich verzetten tegen inbreuk op zijn recht door derden. Bovendien heeft hij, nadat de inschrijving van zijn model is gepubliceerd, het recht schadevergoeding te vorderen. Deponeert de modelhouder niet, dan is hij aangewezen op de bescherming

die de Auteurswet biedt. Echter, een ontwerper of fabrikant weet pas of aan zijn ontwerp auteursrechtelijke bescherming wordt toegekend als een rechter daarover een uitspraak heeft gedaan. Deze bescherming is dus onzeker. Modelregistratie is daarom zeer aan te raden.

7. Wanneer komt het uiterlijk niet voor modelbescherming in aanmerking?

Wanneer het uiterlijk uitsluitend technisch bepaald is komt het niet voor modelbescherming in aanmerking. Tevens mag het model niet in strijd zijn met de openbare orde of goede zeden.

8. Wat is een enkelvoudig en een meervoudig model?

Een enkelvoudig model bestaat uit één model. Er is sprake van één model als het voorwerp uit één element bestaat of uit afzonderlijke elementen die voor de gebruiksfunctie onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn of in de regel als eenheid in een houder staan, bijvoorbeeld een föhn met hulpstukken.

Een meervoudig depot bestaat uit verschillende modellen (maximaal vijftig). Dat vooral een financieel voordeel want de kosten per model in van een meervoudig depot zijn lager dan die van een enkelvoudig model. De modellen in een meervoudig depot moeten wel in dezelfde productcategorie zitten, bijvoorbeeld bank en een stoel of borden en kopjes etc.. Het is niet mogelijk om later een model aan het meervoudig model toe te voegen.

9. Wat is de geldigheidsduur van een modelregistratie?

De geldigheidsduur van een Benelux inschrijving is in eerste instantie vijf jaar en kan telkens met perioden van 5 jaar verlengd worden tot een periode van maximaal 25 jaar.

10. Kan een model worden overgedragen?

Ja, er is echter medewerking van de rechthebbende(n) vereist.

Als een modelrecht wordt overgedragen, dan heeft de oorspronkelijke houder geen enkele zeggenschap meer over wat er met de creatie gebeurt. De nieuwe houder hoeft geen vergoeding af te dragen.

Wordt een model gedeponereerd op naam van een andere (rechts)persoon dan de werkelijke ontwerper, maar wel met toestemming van deze ontwerper, dan wordt hiermee verondersteld dat met het modelrecht tevens het auteursrecht is overgegaan.

11. Kan een model in licentie worden gegeven?

Ja, er is echter medewerking van de rechthebbende(n) vereist. Er wordt toestemming voor het gebruik gegeven (eventueel tegen een vergoeding). De houder behoudt zelf de rechten.

In een overeenkomst kan worden vastgelegd welk bereik de licentie heeft: voor welk gebied, voor welke periode en voor welke producten.

12. Wie is de houder (eigenaar) van een model?

Net als bij het auteursrecht, wordt de ontwerper geacht de eigenaar van het model te zijn. Ook hier geldt, als in het Auteursrecht, de uitzondering dat bij een ontwerp dat in dienstverband is gemaakt, de werkgever in beginsel als ontwerper wordt beschouwd.

Het uitsluitend recht op een model wordt verkregen door het eerste depot. Ook de deposant die het model zelf niet heeft ontworpen, krijgt door een modeldepot bescherming. Echter, als deze deposant zonder toestemming van de werkelijke ontwerper heeft gedeponereerd, dan heeft de ontwerper vijf jaar de gelegenheid het model depot op te eisen.

13. Wat is de beschermingsomvang van een modelrecht?

De houder van een modelrecht kan zich verzetten tegen elke vorm van vervaardiging, invoer, verkoop, verhuur, tentoonstelling, gebruik of het in voorraad hebben voor een van deze doeleinden van een voortbrengsel dat hetzelfde uiterlijk vertoont als het gedeponereerde model, dan wel daarmee slechts op onbelangrijke details verschillen vertoont. Voorwaarde is dat het een en ander gebeurt in het economische verkeer.

14. Kunnen modelrechten en auteursrechten samenvallen?

Ja, in vele gevallen kan een ontwerp zowel via de Auteurswet als via Modellenwet beschermd worden. Het moet dan aan de voorwaarden voldoen die beide wetten stellen. Het auteursrecht op een gedeponereerd model blijft bestaan ook nadat de rechten op een model niet meer kunnen worden vernieuwd (na 25 jaar).

15. Moet een model beschermd worden in elk exportland?

Modelbescherming is niet verplicht, het verdient wel aanbeveling een uiterlijk te registreren in de landen waar het model gebruikt wordt. Deponeert de modelhouder niet, dan is hij aangewezen op de bescherming die de Auteurswet biedt. Echter, een ontwerper of fabrikant weet pas of zijn ontwerp auteursrechtelijke

bescherming wordt toegekend als een rechter daarover een uitspraak heeft gedaan. Deze bescherming is dus onzeker. Modelregistratie is daarom zeer aan te raden.

16. Hoe kan een model in het buitenland beschermd worden?

Modelbescherming is in principe nationaal geregeld (de Benelux is een uitzondering, omdat de drie Beneluxlanden één Modellenwet hebben). In ieder land, waar bescherming gewenst is, moet een modeldepot worden verricht. Net als bij merkbescherming, bestaat er echter ook de mogelijkheid om een Europese of een Internationale registratie aan te vragen. Via deze registratievormen kan door middel van één aanvraag bescherming in meer landen worden verkregen. Europese of een Internationale registratie is eenvoudiger en voordeliger dan het verrichten van afzonderlijke nationale registraties.

17. Wat is een Internationale Registratie?

In het Verdrag van Den Haag is bepaald dat met één verzoek een model in ruim twintig landen geregistreerd kan worden. Slechts inwoners van één van de bij dit verdrag aangesloten landen komen in aanmerking voor een Internationale Registratie. Er wordt één aanvraag ingediend bij het Internationale Modellenbureau in Genève, waarbij de deposant aangeeft in welke van de twintig landen hij bescherming wenst. Vervolgens worden via het Internationale Modellenbureau de aanvragen doorgezonden naar de verschillende landen. Door middel van een internationale inschrijving ontstaat in feite een bundel nationale rechten. De Internationale Registratie geldt voor vijf jaar en kan afhankelijk van de aangewezen landen één of meer keren verlengd worden voor gelijke perioden.

18. Wat is een Europese Registratie?

Sinds 1 april 2003 is het ook mogelijk om voor modellen Europese merkbescherming aan te vragen. Doormiddel van één aanvraag verkrijgt men bescherming in de 15 landen van de Europese unie. Per 1 mei 2004 zal deze bescherming automatisch worden uitgebreid met de 10 nieuwe lidstaten. De Europese Registratie geldt ook voor vijf jaar en kan steeds met vijf jaar worden verlengd tot een maximum van 25 jaar.

19. Wat zijn de voordelen van een Europese Registratie?

Een Europese modelregistratie kent veel aantrekkelijke kanten. Het biedt op een eenvoudige wijze bescherming in alle landen van de EU. In geval van een inbreuk kan door middel van één procedure in één land een verbod voor de hele EU worden afgedwongen. Een ander belangrijk voordeel is dat de kosten relatief laag zijn.

20. Wat is het niet-geregistreerde Europese model?

Vanaf 6 maart 2002 bestaat er naast het geregistreerde Europese model ook het niet-geregistreerde Europese model. Het opvallende aan het niet-geregistreerde Europese model is dat er modelrechten verkregen worden zonder dat het model geregistreerd wordt. De regeling van het niet-geregistreerde model kent echter wel een paar belangrijke nadelen. Een niet-geregistreerd model is maar voor drie jaar beschermd na de eerste openbaarmaking. Na deze drie jaar is het niet mogelijk alsnog een Europese registratie (tot maximaal 25 jaar) te verkrijgen aangezien de nieuwheid is geschaad. Een ander groot nadeel van het niet geregistreerde Europese model is dat de modelhouder uitsluitend kan optreden tegen namaak (bewuste ontlening).

21. Wat is het 'recht van voorrang' bij modeldepot?

Net als bij merken, kan ook bij een modeldepot prioriteit (recht van voorrang) worden ingeroepen. Indien een model binnen zes maanden na de datum van het eerste depot in een ander land wordt gedeponneerd, kan men prioriteit inroepen. Dat wil zeggen in dat land bescherming verkrijgen met ingang van de datum van het oorspronkelijke nationale depot. Prioriteit kan in vrijwel alle landen van de wereld worden ingeroepen.